

2009:69

Everöds kyrka

Antikvarisk kontroll, 2009

Helen Carlsson

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2009:69

Everöds kyrka

- Belysningsliftar för ljuskronor och ny högtalaranläggning

Antikvarisk kontroll, 2009
Everöds socken, 1038
Kristianstad kommun
Skåne län

Helen Carlsson

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2009 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2008:69
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Kyrkorummet mot öst efter demontering av gamla pelarhögtalare på södra och norra långhusväggen
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

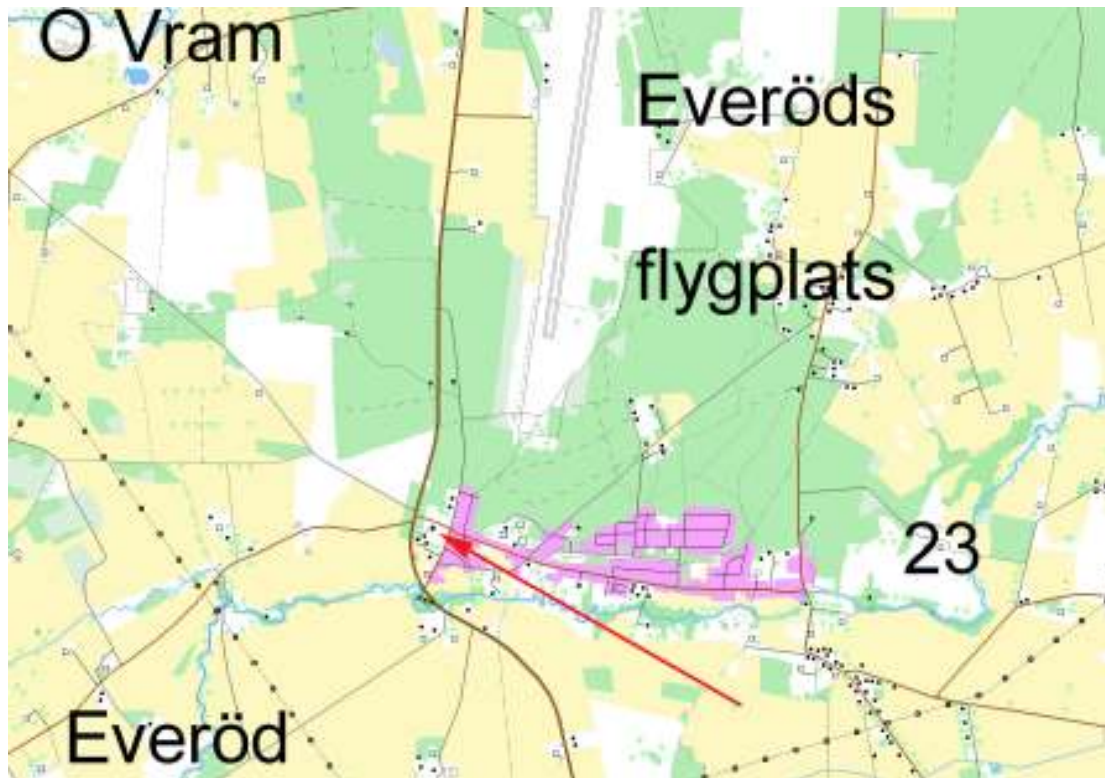
EVERÖDS KYRKA

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	5
Utförda åtgärder.....	6
Installation av belysningsliftar	6
Demontering av gamla pelarhögtalare	7
Installation av ny högtalaranläggning.....	8
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	11
Övriga handlingar med relevans för ärendet.....	11
Bilagor	12

Kristianstads kommun utmärkt på Skånekartan.

Everöds socken, sydväst om Kristianstad, med kyrkan utmärkt.

Sammanfattning av utförda åtgärder

- Lyftanordning för ljuskronor har installerats i kyrkan: två belysningsliftrar i långhuset och en lift i norra korsarmen. Vid installationen har befintlig kanalisation för kabeldragning till vind utnyttjats. Belysningsliftarna styrs med radiostyrd fjärrkontroll.
- Byte av högtalaranläggning har genomförts. Gamla pelarhögtalare har demonterats och sex nya högtalare har i stället monterats i kyrkans långhus och korsarm.

Administrativa uppgifter

Objekt	Everöds kyrka
Socken	Everöds socken
Kommun	Kristianstads kommun
Arbetshandlingar	2008-12-19
Länsstyrelsens beslut	2009-05-04, dnr 433-92281-08
Regionmuseets dnr	K12.30-104-09, 1038
Byggherre/beställare	Everödsbygdens församling
Entreprenörer	Everöds Elbyrå AB (hissanordning till ljuskronor) Ingenjörfirman Mentet, Helsingborg, genom Tomas Niklasson (högtalaranläggning)
Antikvarisk kontrollant	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genom Helen Carlsson
Byggnadstid	September – oktober 2009
Slutbesiktning	2009-11-05

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Everöds kyrka är uppförd i romansk stil med långhus, kor med absid samt brett torn i väster kring 1100-talets mitt. Under 1770-talet byggdes kyrkan till med en nykyrka på långhusets norra sida. Det nuvarande vapenhuset tillkom 1837, då också en ny ingång genom tornet öppnades upp. Kyrkorummets väggar och valv är försedda med kalkmålningar från tre olika perioder, 1200-talets första hälft, 1770-talet samt 1800-talets senare hälft.

Under senare medeltiden välvdes en tung strävpelare mot kyrkans sydvästra hörn. I kyrkans inre slogs spetsbågiga kryssvalv under 1400-talets andra och tredje fjärdedel. Vid valvslagningarna skars de romanska målningarna ovan triumfbågen av, varför rester av dem i dag är synliga ovan valv. Målningarna målades över på 1700-talet, men togs fram vid 1954-55 års restaurering.

Kyrkorummet mot öst före åtgärder. Notera de tidigare pelarhögtalarna på långhusets södra respektive norra vägg.

Kyrkorummet lyses huvudsakligen upp av två ljuskronor placerade över mittgången i långhuset samt en ljuskrona i mitten av taket i norra korsarmen (Nykyrkan). Långhusets ljuskrona närmast koret i öster är större än de två andra ljuskronorna. Ljuskronorna är utrustade med både stearinljus och elektriska lampor. Upphängningsanordningen består av smidd krok som genomgående förankrats i takbjälkar och dragits genom valv i inmurat rör.

Utförda åtgärder

Installation av belysningsliftar

Nya Ljuskronliftar utfördes med hissmotorpaket placerat på vinden med en hissbar lampkrok fastsatt i en lyftwire. Lyftwire och elkabel för belysning drogs genom befintliga rör för ljuskronor. Liften för den stora ljuskronan dimensionerades för en kraft av 50 kp, medan de två mindre ljuskronorna dimensionerades för 20 kp. Infästning av motorpaket utfördes med skruvförband mot en 50 mm sockelplatta av furu. Den ringa kraften överfördes till 20 x 20 cm bjälkar i takkonstruktionen. Installationen av belysningsliftarna utfördes utan extra håltagning för genomföringar i valv och takkonstruktioner.

Motorpaketet till den stora ljuskronan närmast koret hänger mitt emellan två bindbjälkar. Infästningarna är gjorda i de två nya träbjälkar som vilar löst på fyra bindbjälkar.

De två liftarnas infästning i långhusets takkonstruktion utfördes på olika sätt för att undvika fästpunkter i takstolarnas bindbjälkar, vars ålder är okänd. Motorpaketet till den stora ljuskronan närmast koret hängdes mitt emellan två bindbjälkar. Två nya träbjälkar lades ovanpå fyra bindbjälkar. Samtliga infästningar gjordes i de nya bjälkarna. Beträffande långhusets mindre ljuskrona i väster lades en kortare träbjälke över aktuell bindbjälke. En järnkonstruktion monterades, i vilken motorpaketet hänger, vilken löper runt bindbjälken och den nya bjälken. Belysningsliften till Nykyrkans mindre ljuskrona installerades enligt samma princip som långhusets mindre ljuskrona i väster, se ovan.

Vid installation av lyftwire och elkabel för belysning avlägsnades den översta befintliga kroken, varvid befintligt hål till vajer och kedja kunde utnyttjas.

Demontering av gamla pelarhögtalare

Befintliga högtalare i kyrkans långhus demonterades med största försiktighet, eftersom dessa var placerade i direkt anslutning till bemalad puts. Fyra av högtalarna var belägna i långhuset, två på södra väggen och två på norra väggen. En femte pelarhögtalare var placerad i norra korsarmen, mot koret. Högtalarna var fastsatta med varsin bygel i stål, vilken var skruvad i putsväggen med rostfri spårskruv samt eventuella brickor för att avhjälpa väggens snedhet.

Motorpaketet till den lilla ljuskronan i väster hänger i spännband av metall runt en löst ditlagd träbjälke. Alla infästningar gjordes i den nya bjälken för att undvika håltagning i bindbjälkarna.

Vid infästningen hade plastplugg använts till skruvarna. Med tanke på att viss sprickbildning redan syntes vid somliga skruvhål och framför allt med hänsyn tagen till de känsliga putsytorna avlägsnades inte all tidigare installation. Med tanke på kyrkorummets estetiska verkan avlägsnades byglarna i metall som annars hade stuckit ut för mycket från väggen. Däremot skruvades, på inrådan av antikvarisk medverkan, skruvarna tillbaka igen, i avsikt att inte lämna hål som kunde medföra risk för putsras i väggen. Metallbrickorna återmonterades eller avlägsnades beroende på om det fanns eller uppkom synlig sprickbildning eller inte. Befintliga elkablar var fästa vid väggen med hjälp av plåtklamrar. I avsikt att åstadkomma minsta möjliga hål i putsväggen, behölls klamrarna efter det att kablarna lirkats bort. De, efter installation av nya högtalare, överflödiga elkablarna drogs ner från väggytan och skarvades vid golvlister. En annan lösning som innebär att brickorna tas bort och hålen ilagas kan komma i fråga i samband med en framtida inre renovering, då en konservator bör engageras.

Installation av ny högtalaranläggning

Vid installation av ny högtalaranläggning kunde befintliga kabelvägar utnyttjas. I hörnet där kor möter korsarm fick ny kabel dras upp på väggen. Till kulör valdes grå, lika övriga befintliga elkablar.

Behyvningslift till stora ljuskronan mot öst. Inga nya håltagningar i tak- eller golvhjälklag behövde göras.

Kabeln fästes med enkla klamrar, liknande äldre befintliga. Kulör på nya högtalare valdes efter bakgrundens/fästyans kulör. Till ljuskronornas högtalare valdes svart, till övriga högtalare valdes vitt. Nya högtalare är av typen små enkla eller kuber.

Övre raden. Tv: Kyrkorummet före åtgärd. Långhusets norra vägg samt Nykyrkans västra vägg. Th: Närbild av fästning. Stora bilden underst: Långhusets norra vägg efter demontering av de tidigare pelarhögtalarna.

I långhuset monterades två högtalare (dubbelkuber) på främre ljuskronan samt en på den bakre. Under läktaren placerades två enkla kuber. Högtalare monterade på

Nya högtalare av typen enkelkuber placerades under läktaren.

ljuskronor får sin strömförsörjning via kabel som dras upp till och över vind. Högtalarkabeln drogs tillsammans med lyftwire och elkabel genom befintliga rör för ljuskronor. I norra korsarmen monterades en högtalare i nordöstra hörnet mot koret. Kabel drogs från vägghörn till tak. Högtalarledningarna drogs över vind till tidigare utbytt mixerbord med placering i långhuset på sista bänks psalmbokshylla. Övrig elektronik för högtalare placerades i elcentralen, belägen i anslutning till mixerbordet.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Arbetet är utfört enligt Länsstyrelsens beslut. Olika lösningar har valts för att undvika håltagningar i takkonstruktion. Installation av belysningsliftar till ljuskronor samt ny högtalaranläggning har genomförts utan negativ inverkan på kyrkans kulturhistoriska värden. Tvärtom har kyrkorummets estetiska verkan förhöjts tack vare de nya, mindre gestaltande högtalarna.

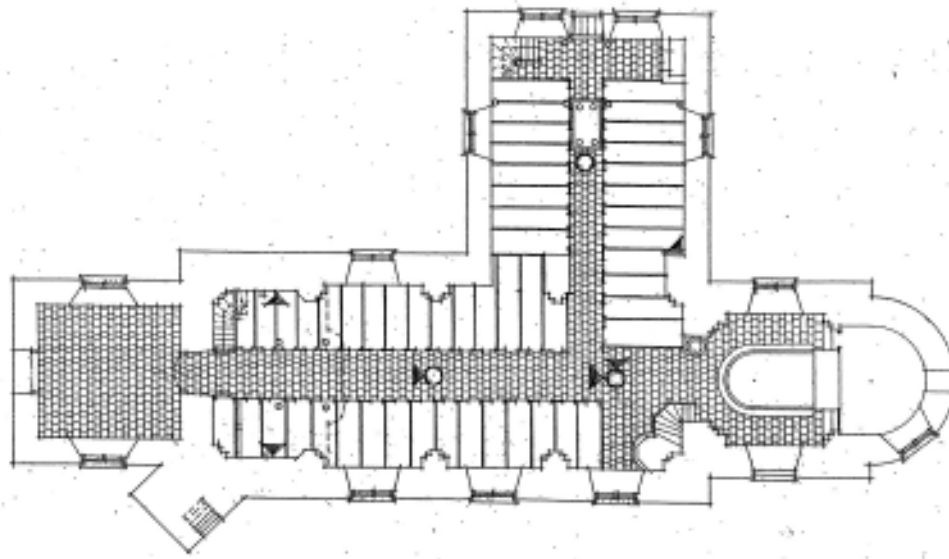
Övriga handlingar med relevans för ärendet

2009-04-07 Regionmuseets yttrande, dnr K12.30.104-09, 1038

Lund den 9 november 2009

Helen Carlsson

Bilagor

EVERÖD KYRKA

PLAN

BETECKNINGAR

- LJUSKRONOR MED BELYSNINGSLIFTAR
- ▶ NYA HÖGTALARE

Bilaga 1: Program för montering av belysningslifter och ny högtalaranläggning i Everöds kyrka.

Regionmuseets rapportserie 2009

Kulturmiljö

1. Bröddarps mölla, Västra Ingelstads sn, AK, Helene Stalin Åkesson 2008
2. Fjälastorps småskola, - restaurering av uthus, Brunby sn, AK, Helene Stalin Åkesson 2007
3. Gamlegård – fasadrestaurering, Helsingborgs stad, AK, Helene Stalin Åkesson 2007
4. Hajen 13, Höganäs sn, AK, Helene Stalin Åkesson 2007
5. Täckarehuset – restaurering av två jordkällare, Brösarps sn, AK, Helene Stalin Åkesson 2007
6. Gravarna i Askgården – i skuggan av Flyinge kungsgård, Södra Sandby sn, FU, Helene Wilhelmson, 2002
7. Åter på Hammar 9:21, Nosaby sn, FU, Anders Edring 2009
8. Ruveröds kvarn – rekonstruktion av dämme och kvarnlucka, Riseberga sn, AK, Helene Stalin Åkesson 2008
9. Renovering av balkonger på Tranchellska huset, AK, Mia Jungskär 2008
10. Hovdala slott huvudbyggnaden – dokumentation i samband med fasadrenovering, Brönnestads sn, BAD, Kristina Nilén, 2007
11. Hovdala slott hus D – invändig restaurering av ”Noras fåfånga”, Brönnestads sn, AK & BD, Kristina Nilén, 2007-2008
12. Krageholms mölla – i ny papp, Sövestads sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2007
13. Skånbergs mölla – renovering av hättan, Gladsax sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2007
14. Kvihusa 1:2 – åtgärder på tak till ekonomibyggnad, Eljaröd sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2007
15. Boplatser och en grav vid Norreskog, Ivetofta sn, FU, Tony Björk, 2008
16. Dunderbacken. Arkeologisk forskningsundersökning inom ärkebiskopsborgen i Åhus, Johan Dahlé, 2008
17. Stångby kyrka, invändig restaurering och mögelsanering, Stångby sn, AK, Petter Jansson 2007-2008
18. Lövestads kyrka, utvändigt renovering, Lövestads sn, AK, Petter Jansson 2008
19. Öja kyrka, utvändigt renovering, Öja sn, AK, Petter Jansson 2008
20. Östra Vemmenhögs kyrka, renovering av tak, Östra Vemmenhögs sn, AK, Petter Jansson 2008
21. Näs kyrka, fasader och tak, Trollenäs sn, AK, Petter Jansson 2008
22. Att flytta en gravsten – Torben Billes gravsten i Lunds domkyrka, Lunds sn, AK, Petter Jansson 2008-2009
23. Cement, järn och berg, Södra Mellby sn, FU/SÖ, Bertil Helgesson 2008
24. Tobaksprojektet 2008, projektrapport, Jimmy Juhlin Alftberg med bidrag av Åsa Jakobsson, 2009
25. Frillestads kyrka – utvändigt renovering, Frillestads sn, AK, Heikki Ranta 2008
26. Norra Rörums kyrka – nyläggning av spåntak, Norra Rörums sn, AK, Heikki Ranta 2008
27. Schaktning vid Bosjö kloster kyrka, Bosjö sn, FU, Jan Kockum 2009
28. Glimmebodagården – omläggning av två takstin, Brösarps sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2008
29. Glimmebodagården – restaurering av fönster och dörrar, Brösarps sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2008
30. Loshults kyrkas orgelfasad, Loshults sn, AK, Lotta Eriksson, 2009
31. Fjärrvärme i Åhus, Åhus sn, FU, Jan Kockum och Catherine Svensson, 2001-2002
32. Yxor och brunnar i Härlöv, Kristianstad, SU, Tony Björk & Helene Wilhelmson, 2008
33. Harlösa kyrka, Relikskrin? & byggnadslämningar, schaktningsövervakning, 2006, Harlösa sn, Johan Dahlé
34. Skepparslövs kyrka – absidarbeten, Skepparslöv sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2009
35. Övraby mölla - utbyte av vingar, Övraby socken, AK, Helene Stalin Åkesson, 2009
36. Everöds kyrka - konservering av predikstol, Everöd sn, AK, Lotta Eriksson, 2009
37. Övedskloster - landskapsparken. Kulturhistorisk utredning i samband med våtmarksprojekt 2009, Öveds sn, Kristina Nilén, 2009
38. Heliga Trefaldighetskyrkan – konserveringsarbeten, Kristianstads sn, AK, Lotta Eriksson 2008-2009.
39. Förhistoria och historia i Gualöv - Gualöv 61:113, Gualöv sn, FU, Jan Kockum, 2009
40. Kv. Jörgen Kristoffersen 6, Kristianstad, värdebeskrivning 2009, DK, Emelie Petersson, 2009
41. Gamlegård Dagstorp 5:2 – renovering av stallängans södra vägg, Dagstorps sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2009
42. Sporrakulla Gärd, Glimåkra sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2009
43. Öllsjö 7:1, Skepparslövs sn, FU, Anders Edring, 2009
44. Skromberga – en kulturmiljö att använda, Ekeby sn, AF, Helene Stalin Åkesson, 2008-2009
45. Bastion Schleswig, Kristianstad sn, FU, Johan Dahlé, 2009
46. Norra Åsum kyrka – utvändigt renovering, Norra Åsum sn, AK, Lotta Eriksson, 2008-2009
47. Arkeologi vid Gula Villan i Borgeby, Borgeby sn, FU & SU, Catherine Svensson, 2006-2008
48. Tomelilla byagård – tak och gavelspets, Tomelilla sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2009
49. S:t Petri kyrka i Klippan – koppartaken, Klippans kommun, AF, Heikki Ranta, 2009
50. Krubbemölla – reparation av vattenränna, Vitaby sn, AK, Emelie Petersson, 2009
51. Bondrumsgården 2009 – tak och fasadarbeten, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2009

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

52. Krageholms mölla – omfogning av sockeln, Sövestad sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2009
53. En medeltida källare i Färlöv, Färlöv sn, FU, Jan Kockum, 2009
54. Vattenmöllan – omläggning av tak och arbete med stensockel, Brunnby sn, AK, Helen Carlsson och Helene Stalin Åkesson, 2009
55. En brunn vid Kärnan i Helsingborg, Helsingborg, FU, Jan Kockum, 2009
56. Flatmarksgravar och boplatslämningar i Härlöv, FU, Helén Lilja, 2009
57. Vitemöllas hamn, Vitaby sn, PJ, Anna Rabow och Helene Stalin Åkesson, 2009
58. De stora gårdarna på Västervång under vendel- och vikingatid, Trelleborg, SU, Tony Björk, Karl-Magnus Lenntorp & Peter Skoglund, 2008-2009
59. Norra Roten 1, Landskrona, sektionsdokumentation, Johan Dahmén, 2009
60. Strönhults by - landskap och bebyggelse, Örkeneds sn, DK, Nils-Otto Nilsson & Cissela Olsson, 2009
61. Björnekulla kyrka – utvändig renovering, Björnekulla sn, AK, Lotta Eriksson, 2009
62. Flyinge kungsgård – vårdprogram 2009, Södra Sandby sn, Lotta Eriksson, Emelie Petersson och Anna Rabow, 2009
63. Karl XI stenar – åtgärdsförslag för parkanläggningen, Östra Sallerups sn, DK, Lotta Eriksson, 2009
64. Källs Nöbbelövs kyrka, Källs Nöbbelövs sn, AM, Helen Carlsson, 2009
65. Vä 1:4, Vä sn, AU, Anders Edring, 2009
66. Hustoftagården, Väsby sn, AK, Helen Carlsson, 2009
67. Lackalänga kyrka – utvändig renovering, Lackalänga sn, AK, Lotta Eriksson, 2009
68. Stora Hammars nya kyrka – utvändig renovering, Stora Hammars sn, AK, Lotta Eriksson, 2009
69. Everöds kyrka. Belysningsliftar för ljuskronor och ny högtalaranläggning, Everöds sn, AK, Helen Carlsson, 2009

